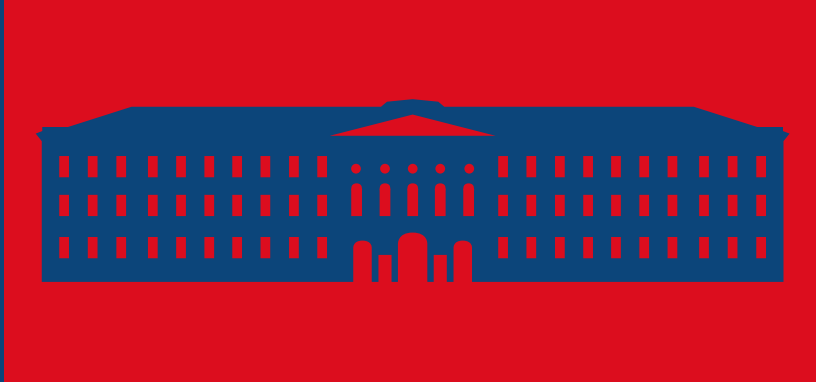

Szenes Zoltán

A varsói NATO-csúcs és Ukrajna támogatása

Dialóg Campus

Szenes Zoltán

A VARSÓI NATO-CSÚCS
ÉS UKRAJNA TÁMOGATÁSA

A kiadvány a KÖFOP-2.1.1-VEKOP-15-2016-00001 „A közszolgáltatás komplex kompetencia, életpálya-program és oktatás technológiai fejlesztése” című projekt keretében jelent meg.

Szerző:
Dr. Szenes Zoltán

© Dialóg Campus Kiadó, 2018
© A szerző, 2018

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

Tartalom

1. NATO-csúcs Varsóban	4
2. A csúcstalálkozók szerepe a NATO-ban	6
3. Egyensúly és alkalmazkodás	8
4. A csúcs határozatai	10
5. NATO-csapatok a keleti tagországokban	12
6. Kibervédelem és ellenálló képesség	14
7. A NATO és Ukrajna	16
8. Átfogó segélycsomag Ukrajnának	18
9. Következtetések	20

1. NATO-csúcs Varsóban

2016. július 8–9-én tartotta az Észak-atlanti Szövetség Szervezete (NATO) a 28. csúcstalálkozóját Varsóban. Magyarország 17 éves tagsága alatt ez volt a 12. alkalom (lásd 1. táblázat), amikor a kormányfő, a külügy- és honvédelmi miniszter részt vett a magyar biztonság- és védelempolitikát is meghatározó Észak-atlanti Tanács (NAC) állam- és kormányfői értekezletén. Minden csúcstalálkozónak fontos feladata, hogy megerősítse a szerződés feladatait, értékeit és alapelveit, javítsa a transzatlanti szolidaritást, választ adjon az új biztonsági kihívásokra, megmutassa a változások irányait. A tanácskozáson született döntések egyben *politikai és katonai feladatokat* jelentenek a szövetség civil és katonai szervei, valamint a tagországok részére, meghatározzák a fő erőfeszítést, a tevékenységi sorrendet, a fejlesztés teendőit. Ez alól nem lesz kivétel a varsói csúcs sem.

Magyarország részvétele a NATO-csúcstalálkozókön

1999: Washington
2002: Róma (május 28.), Prága (november 21–22.)
2004: Isztambul
2005: Brüsszel
2006: Riga
2008: Bukarest
2009: Strasbourg/Kehl
2010: Lisszabon
2012: Chicago
2014: Wales
2016: Varsó
2017: Brüsszel

A varsói színhely választása *szimbolikus* értékű volt. Mivel Lengyelország élharcosa az orosz fenyegetés elleni keményebb fellépést követelő politikának, a lengyel fővárosban tartandó tanácskozás üzenet a „keleti szárny” országainak, hogy a NATO velük van. A csúcstalálkozó NATO-logóját is ennek szellemében választották: ebben a híres varsói sellő modern ábrázolása látható. A 600 éves legenda szerint a helyi halászok megmentették egy sellőt, amely attól kezdve *pajzzsal és karddal védi a várost és lakóit*. A NATO főtitkára, Jens Stoltenberg is felidézte ezt a legendát logóavató beszédében, amikor hangsúlyozta, hogy a NATO kész megvédeni Lengyelországot és a szövetség tagjait.¹

¹ www.mfa.gov.pl/en/foreign_policy/nato_2016/nato_summit_warsaw_2016_logo_unveiled (a letöltés ideje: 2016. 07. 04.)

A varsói színhely választása üzenet Moszkvának is: a NATO vezetése abban a fővárosban tanácskozik, ahol 25 évvel ezelőtt megszűnt a Szovjetunió vezette Varsói Szerződés (VSZ).² Amíg a VSZ 36 év után beszüntette tevékenységét, a NATO sikeresen alkalmazkodott a megváltozott világhoz, továbbra is garantálja a kibővített szervezet tagjainak biztonságát, eredményesen járul hozzá a nemzetközi béke és biztonság feladataihoz.

² A Varsói Szerződés 1955. május 14-én jött létre Varsóban, a NATO ellensúlyaként. A „barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződésnek” 7 ország (Szovjetunió, Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, NDK, Románia) volt a tagja (1961–1968 között Albánia is). A VSZ fontos szerepet kapott a szocializmus megőrzésének kollektív felelősségében is. A VSZ a hidegháború után, 1991. július 1-jén szűnt meg.

2. A csúcstalálkozók szerepe a NATO-ban

A NATO-tagországok vezetői (politikai, jogi berendezkedéstől függően államelnökök, illetve miniszterelnökök) a szövetség létrehozása után először 1957-ben találkoztak, amikor is megerősítették az észak-atlanti szervezet célját és értékrendjét, megtárgyalták a *nem katonai együttműködés* (különös tekintettel a gazdasági kooperációra) új koncepcióját. Azóta 28 csúcstalálkozót regisztráltak a NATO történetében, amelyből 10-et a hidegháború alatt, 18-at pedig a kétpólusú világ megszűnése után tartottak. Ebből is lehet látni, hogy bár a szövetség a csúcstalálkozókat rendszeresen megtartja, a legfelső szintű tanácskozásokra *nem regulárisan, állandó gyakorisággal*, hanem mindig a nemzetközi és biztonságpolitikai helyzet, a szervezet előtti teendők függvényében kerül sor. Ez a megállapítás még akkor is igaz, ha az utóbbi években a NATO igyekszik a legmagasabb szintű értekezletét két évente megtartani. Az állam- és kormányfői értekezlet összehívására a NAC nagyköveti tanácsa vagy a miniszteri értekezlet (külügyminiszterek, védelmi miniszterek) tesz javaslatot, az ülést a NATO főtitkára vezeti. *Az eddigi 28 ülés napirendje a NATO történeti fejlődésének kortörténeti dokumentuma, amely meghatározta a szövetség fejlődését, bővítését, partnerségi kapcsolatait, a nemzetközi béke és biztonság fenntartásában vállalt szerepét, valamint az átalakulás irányait, fordulópontjait.* A rendszeresen megtartott ülések ezért nagyon sokszor *sorsfordító jellegűek, mérföldköveket* jelentenek a NATO transzformációjában. A NATO legfontosabb politikai és stratégiai kérdései, a szövetség tevékenységét meghatározó kérdések, új kezdeményezések indítása, a bővítés vagy partnerség fejlesztésének ügyei ugyanis mindig a NATO-csúcstalálkozókra dőlnek el, formálódnak döntésekké és megvalósítási tervekké. Meghatározó jelentőségű csúcsként tartjuk számon például az *1990. évi londoni tanácskozást*, ahol a tagországok döntöttek a szervezet hidegháború utáni helyzethez történő adaptációjáról, az ellenségkép megszüntetéséről, a volt szocialista országokkal való együttműködésről.

A csúcstalálkozókat a NATO mindig *szövetségi területen*, a brüsszeli NATO-központban vagy valamelyik meghívó országban tartja. Az üléseken a tagországok és partnerországok különböző formációkban tanácskoznak. A döntések jelenleg a 29 tagország keretében születnek. A napirendtől függően tárgyalhatnak a felek az Euro-atlanti Partnerségi Tanácsban (*Euro-Atlantic Partnership Council, EAPC*), a NATO-Oroszország Tanácsban (*NATO-Russia Council, NRC*), a NATO-Ukrajna Bizottságban (*NATO-Ukraine Commission, NUC*) vagy a NATO – Grúzia Bizottságban (*NATO-Georgia Commission, NGC*). Az afganisztáni ISAF-művelet feladatainak megbeszélésére a NATO létrehozta az ISAF-formációt is, amiben a műveletben részt vevő tagországok, partnerországok, Afganisztán és a nemzetközi szervezetek (ENSZ, EU, Világbank) képviselői vettek részt. A helyzettől függően új kooperációs keretek is létrejöhetnek, mint például a NATO-tagságot favorizáló (*Membership Action Plan, MAP*) országok ülése, az interoperabilitást előtérbe helyező partnerországok (Interoperability Platform) tanácskozása vagy a védelmi képességek fejlesztésére fókuszáló országok (Defence Capacity Building Initiative) konzultációja.

Az elmúlt másfél évtizedben a szövetség egyre inkább arra törekszik, hogy *a helyszínt összekapcsolja a csúcstalálkozó céljával, fontosabb témáival*, hogy ezen keresztül is erősítse a tanácskozás napirendjét, döntéseit, nemzetközi üzeneteit. Például a NATO 50. születésnapját ünneplő csúcstalálkozót Washingtonban tartották, ahol a szövetség megalakult 1949. április 4-én. 2004-ben a legfelsőbb szintű tanácskozásra Isztambulban került sor, amely Európa és Ázsia határán fekvő geopolitikai lokációjánál fogva különleges súlyt adott a NATO és a Perzsa-öböl országai kapcsolatait erősítő kezdeményezésnek. A 2014-es walesi helyszín sem volt véletlen, hiszen a csúcs egyik célja a transzatlanti kapcsolatok

mege erősítése volt, amelyben komoly szerepe van az Egyesült Államokkal különlegesen jó viszonyt ápoló Nagy-Britanniának. A varsói színhely megválasztásának is megvolt a maga politikai célja.

A csúcstalálkozó előkészítésében *fontos szerepet játszik a NATO főtitkára*, aki egyéni és szervezeti diplomáciával formálja a találkozó napirendjét, segíti a konszenzusos döntések kialakulását, koordinál a tagországok között, megjeleníti a szervezetet a nemzetközi nyilvánosságban.³ A főtitkár a nemzetközi törzs állományából elkülöníti a csúcstalálkozót előkészítő munkacsoportot, szervezi, irányítja és koordinálja a csúcs előkészítését, illetve a döntések végrehajtását. A csúcstalálkozó döntései *nyilatkozatokban, hivatalos jelentésekben és közleményekben* öltönek testet. A döntések végrehajtását a NAC-nak alárendelt – nemzetek képviselőit is felölelő – döntéshozó szervek (mintegy 40 ilyen felső szintű döntéshozó szerv van a NATO-ban, amelyek feladat- és hatásköre lefedi az egész szövetség tevékenységét) szervezik, amelyet a nemzetek, illetve a NATO politikai és katonai hatóságai hajtának végre. Különösen nagy szerepe van a döntések operacionalizálásában a Nagykövethelyettesi Bizottságnak (*The Deputies Committee*),⁴ a Politikai Bizottságnak (*Political Committee*), a Partnerségi és Biztonsági Együtműködési Bizottságnak (*Partnerships and Cooperation Security Committee*), az Erőforrási Főbizottságnak (*Senior Resources Board*), valamint a Katonai Bizottságnak (*Military Committee*). A csúcstalálkozó eredményeit a NATO döntéshozó szervei, a NATO-központ, a katonai parancsnokságok, valamint a tagországok „átfordítják” szakpolitikákba, tervekbe, akcióprogramokba, bekerülnek a NATO „üzemszerű” működésébe.

³ Jens Stoltenberg például július 1-jén 45 perces telefonos megbeszélést tartott Andrzej Duda lengyel elnökkel a csúcs előkészítésének helyzetéről, a napirendről, a várható döntésekről: www.msz.gov.pl/en/foreign_policy/nato_2016/president_andrzej_duda_discusses_nato_summit_with_secretary_general_stoltenberg__jsessionid=59771F5BD2C6E24488D224E626E3ECE5.cmsap1p (a letöltés ideje: 2016. 07. 04.)

⁴ A bizottság készíti elő a csúcstalálkozók közleményeit.

3. Egyensúly és alkalmazkodás

A varsói csúcs prioritásairól, a követendő stratégiai irányvonalakról február közepén közösen határozott az Észak-atlanti Tanács és a NATO parlamenti közgyűlése. Akkor fogalmazta meg Jens Stoltenberg NATO-főtitkár a tanácskozás kettős célját: *az egyensúly elérését és az adaptáció folytatását.*⁵

Az egyensúly követelménye folyamatosan fejlődött a csúcs előkészítése során, ahogyan a szövetség haladt előre a találkozó előkészítésével. A balanszírozás először csak a keleti és déli fenyegetések közötti arányosságot célozta meg, amely aztán – a délkelet-európai országok javaslatai alapján – hamarosan kiterjedt a „frontországok” északi (baltiak és Lengyelország) és déli (Törökország, Románia, Bulgária) szárnya közötti egyensúlyra is. Meg kellett találni a mérleget az Oroszországgal kapcsolatos kül- és biztonságpolitikában is, mert a tagországok eltérően vélekednek az orosz fenyegetésről. A belső viták eredményeképpen alakult ki a *kettős megközelítés* (dual track) elve, amely az *elrettentésre* (a féltelmet érző és aggódó országok megnyugtatására) és a *párbeszéd fenntartására* (a konfliktusokat és a feszültség feloldását elsősorban politikai és diplomáciai eszközökkel kezelni kívánó országok álláspontjának befogadására) irányult.⁶ A csúcs után elmondható, hogy ha a NATO nem tudta volna megtalálni az egyensúlyt, az komolyan megkérdőjelezte volna a találkozó eredményességét. A varsói találkozó előtt és alatt számos olyan tagállami nyilatkozat jelent meg, amely nem volt szinkronban a NATO általános politikai álláspontjával.⁷

A felkészülés során a kollektív védelem erősítésének igénye mellett megjelent egy újabb egyensúlyi követelmény, az *európai biztonság erősítésének igénye*, különös tekintettel a hibrid fenyegetések, a terrorizmus elleni harc és a tömeges migráció kezelése kérdésében. Ez a tagállami igény (köztük Magyarország javaslatai is) arra ösztönözte a szövetséget, hogy a klasszikus elrettentési feladatok mellett megvizsgálja saját lehetőségeit és képességeit: az ukrán válságon túlmenően mivel tudna hozzájárulni az európai biztonsághoz a NATO határain és azon túl. Azonban ez a ma újnak tűnő misszió sem új, hiszen az 1990-es sorsdöntő londoni NATO-csúcs után a szövetség Európa biztonságának javítását tűzte ki célul. „*Ma a szövetség megkezdi hatalmas átalakulását. Meggyőződésünk, hogy a többi európai országgal együttműködésben tartós békét tudunk teremteni ezen a kontinensen.*”⁸

Az alkalmazkodás követelménye a NATO jövője szempontjából vált fontossá. A 9/11-es, USA elleni terroristatámadás után a szövetség felismerte, hogy már nem elegendő csak az európai kontinens biztonságára figyelni. A biztonságot ki kell terjeszteni, az ellenséggel ott kell küzdeni, ahol megjelenik, a válságokat ott kell kezelni, ahol keletkeznek. Bár 2010-től a NATO kiemelt figyelmet fordít az új biztonsági kockázatokra és fenyegetésekre (ez megjelent a 2010-es stratégiai koncepcióban is), a 2014-es ukrán válság óta bebizonyosodott, hogy e fenyegetések összefonódva, *egy időben, hibrid módon* jelennek meg, keleten és délen egyaránt. Bár ez a felismerés szintén nem új a szövetségben

⁵ *Press Conference by NATO Secretary General Jens Stoltenberg following the meeting of the North Atlantic Council at the level of Defence Ministers.*

⁶ A kettős megközelítés mellett számos tagországi vezető tette le a voksot. Frank-Walter Steinmeier: „A mindent vagy semmit megközelítés, még ha jól hangzik is, nem működik.” Jens Stoltenberg: „Egyik oldalon erőre és elrettentésre, másik oldalon átláthatóságra, kiszámíthatóságra, dialógusra van szükség.”

⁷ A német külügyminiszter, Frank-Walter Steinmeier például az Anakonda 2016 óriásgyakorlat kapcsán bírálta a NATO-t, hogy „kardesörtetéssel és uszítással” nem megy semmire. (*Páros lábbal szállt a NATO-ba a német külügyminiszter.*) Az olasz védelmi miniszter, Roberta Pinotta a csúcs előtt arról beszélt, hogy a NATO elrettentési és konfliktus-megelőző stratégiája ellehetetleníti a terrorizmus elleni harcban való együttműködést, pedig hidra van szükség e téren a NATO és Oroszország között: www.msfszk.hu, 2016. július 6. Francois Hollande francia elnök csúcson elmondott véleményét pedig szó szerint idézte az orosz média: „A NATO nem határozhatja meg, hogy milyenek legyenek az európai és orosz kapcsolatok. Franciaország számára Oroszország nem ellenfél, nem fenyegetés, hanem partner.” *Russia Threat Takes Center Stage at NATO's Warsaw Summit.*

⁸ *Declaration on a Transformed North Atlantic Alliance.*

(a NATO 2011-ben definiálta először a hibrid fenyegetést),⁹ azonban az új stratégiai fenyegetések kezelése még nem épült be a politikai, doktrinális és tervezési rendszerekbe, elmaradás van az adekvát képességek létrehozásában. A probléma kezelését nehezíti, hogy *a stratégiai fenyegetések különböző formákban jelennek meg* (hagyományos katonai, terrorizmus, migráció), de a katonai-biztonsági feladatok komplexitása (részvevők, vetélytársak, a feladatok kiterjedtsége, terjedelme és intenzitása) is különbözik egymástól. Amíg a kollektív védelem a „régiről” módon kezelhető (hagyományos és nukleáris katonai erővel), a hibrid fenyegetések elleni fellépés egy időben igényli a nemzetközi együttműködés, a válságkezelés és a kollektív védelem teljes eszközrendszerének koordinált alkalmazását. További nehézséget jelent, hogy a keleti és déli kockázatok és fenyegetések másképpen érintik a „hibrid szárnyakon” fekvő országokat, mint a szövetség egészét. *Ezért nemcsak a NATO-nak, hanem minden országnak is alkalmazkodni kell az új biztonsági helyzethez.* A szövetségnek tehát nemcsak a saját intézményrendszerét, erőit és képességeit kell átalakítani, hanem ösztönözni kell a tagállamok transzformációját is. A változásokhoz pedig nemcsak új koncepciók, stratégiai alapelvek és megoldások kidolgozására van szükség, hanem további erőforrásokat is biztosítani kell. *A csúcs nagy eredménye, hogy a szövetség elindult ezen az úton:* megerősítette együttműködését az EU-val, műveleti térnek nyilvánította a kiberterületet, bekapcsolódik a tömeges migráció és menekültügy megoldásába a Földközi-tengeren.

⁹ Hibrid fenyegetést jelenthet bármely jelenlegi vagy potenciális szembenálló fél – állam, nem állami vagy terrorista szervezet –, amely céljai elérése érdekében bizonyítottan vagy valószínűsíthetően képes egyidejűleg hagyományos és nem hagyományos eszközöket adaptívan alkalmazni. *NATO Military Working Group, Strategic Planning and Concepts 2011.*

4. A csúcs határozatai

A varsói találkozó érdemi kérdéseit igazából a *csúcsról kiadott közlemény*¹⁰ alapján lehet teljes körűen megítélni, amely 139 pontban foglalja össze a NATO álláspontját a szövetséggel kapcsolatos kérdésekről. A hivatalos tájékoztató azonban csak egy (bár a legátfogóbb) dokumentum volt a *kilenc*¹¹ közül, amit a szövetség közzétett honlapján a tanácskozás két napján. Amíg a kommuniké a NAC álláspontját rögzítette, a *közös nyilatkozatok* már az EU-val,¹² Grúziával,¹³ Ukrajnával¹⁴ és Afganisztánnal¹⁵ kapcsolatos együttműködési megállapodás kérdéseit tükrözték. A walesi csúcshoz hasonlóan a varsói találkozó is hitet tett a *transzatlanti biztonság megerősítése* mellett, amelyben az európai tagállamok főleg az USA-ra számítanak, de újra európai szerepet vállal Kanada is.¹⁶ *Szakpolitikai koncepciót* és kötelezettségvállalásokat tartalmaznak azok a nyilatkozatok, amelyek a figyelmet a hibrid hadviselés fontosságára irányítják. Az ötödik (a szárazföldi, légi, tengeri és a világűr mellett) műveleti dimenzióknak elfogadott kibertérben az új típusú fenyegetések ellen a szövetség – hasonlóan a védelmi költségvetés növeléséhez – *tagállami kibervédelmi ígéretekkel* (pledge)¹⁷ próbálja felvenni a harcot.

A varsói csúcs döntései

- Új partnerségi együttműködés az EU-val.
- Átfogó támogatási csomag Ukrajnának.
- A stabilitás kivetítése a partnerségen keresztül.
- A kibertér operatív területté nyilvánítása, a kibervédelem megerősítése.
- Az interoperabilitás javítása, a reziliencia erősítése.
- RSM folytatása, pénzügyi támogatás meghosszabbítása 2020-ig.
- Keleti és délkeleti szárny katonai megerősítése.
- BMD elsődleges készenlét elérése.
- ISIS elleni koalíció támogatása.
- Új művelet indítása a Földközi-tengeren (Operation Sea Guardian).
- A következő csúcs: Brüsszel, 2017.

¹⁰ *Warsaw Summit Communiqué Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Warsaw.*

¹¹ TÁLAS 2016.

¹² *Joint declaration by the President of the European Council, the President of the European Commission, and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization.*

¹³ *Joint Statement of the NATO–Georgia Commission at the level of Foreign Ministers.*

¹⁴ *Joint Statement of the NATO–Ukraine Commission at the level of Heads of State and Government.*

¹⁵ *Warsaw Summit Declaration on Afghanistan.*

¹⁶ *The Warsaw Declaration on Transatlantic Security.*

¹⁷ *Cyber Defence Pledge.*

A kibertérből érkező kihívások kezeléséhez kapcsolódik a másik két dokumentum, amely a *tagállamok ellenálló képességének javítását*¹⁸ és a *lakosság védelmét szolgálja*.¹⁹ A témakör fontosságát mutatja, hogy mindkét bejelentést az állam- és kormányfők hagyták jóvá.²⁰ A csúcstalálkozó egy újabb fogalmat – *resilience* – hozott be a NATO-terminológiába, amit magyarul *ellenálló képességnek* lehet fordítani.²¹ A *resilience* latin eredetű kifejezés, amely gyors helyreállító képességet, illetve anyagi erőt jelent, olyan rugalmasságot biztosít, amely lehetővé teszi a felépülést, az eredeti állapot vagy pozíció létrehozását nehéz helyzetekből, a veszteségek, a túlterheltség, a kedvezőtlen változások vagy a bal-szerencse ellenére.²² A *resilience*-et a NATO szakirodalom a kollektív védelem fontos elemének²³ tartja, amelynek erősítése minden fenyegetés (hibrid, kiber, CBRN, terrorista, hagyományos) szempontjából fontos.²⁴

A csúcs határozatainak *együttes tanulmányozása* azért fontos, mert csak így lehet egyértelműen elhatárolni a walesi csúcs döntéseitől a varsói tanácskozás eredményeit. A feladatok ugyanis összefüggnek, számos intézkedés továbbra is egy készenléti akcióterv (Readiness Action Plan, RAP) adaptációs „pillérét” erősíti (például az előretolt jelenlét), míg mások a déli fenyegetések (ISIS elleni harc, ballisztikus rakétavédelem, migráció) elleni harc új koncepciójához tartoznak. A döntések egy része pedig a folyó válságkezelés (Eltökélt Támogatás Misszió, Resolute Support Mission, RSM Afganisztánban) és a partnerségi kapcsolatok (Grúzia, Ukrajna) megújítását szolgálta.

¹⁸ *Commitment to enhance resilience.*

¹⁹ *NATO policy for the Protection of Civilians.*

²⁰ Bár a NATO tagállamok vállalásairól a szövetség még nem közölt összesítéseket, de egyes országok már közzétették felajánlásait. Például az Egyesült Államok 200 millió dollár értékű segítséget (technikai eszközöket, know-how-t, kiképzést, szakértőket) ajánlott fel a szövetségnek, amelyet kétoldalú megállapodások alapján, a NATO illetékes kiválósági központjain és a stratégiai parancsnokságokon keresztül kíván célhoz juttatni. A támogatást a *katonai harcképességek javítására, a civil felkészülés fejlesztésére, kibervédelemre, illetve CBRN elleni védekezésre* összpontosítják. A resilience javító intézkedések között elsőbbséget kapnak a balti államok és Lengyelország. A transznacionális fenyegetések elleni küzdelem részeként több más országot (Törökország, Románia, Bulgária) is támogatnak. Magyarország további felszerelés-kiegészítésre számíthat a különleges erőknél. Vö: *Fact Sheet: US Contributions to enhancing Allied Resilience.*

²¹ Meg kell jegyezni, hogy hasonló fogalom és követelményrendszer a Varsói Szerződésben is létezett, amit életképességnek (жизнеспособность) neveztek.

²² www.merriam-webster.com/dictionary/resilience (a letöltés ideje: 2016. 07. 17.)

²³ SHEA 2006.

²⁴ Az ellenálló képességet az EU új globális biztonsági stratégiája is hangsúlyozza, állami és társadalmi szempontból egyaránt. *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe: A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy.* A stratégia részletes elemzését lásd: MOLNÁR 2016.

5. NATO-csapatok a keleti tagországokban

A varsói csúcs leglátványosabb döntésének a szárazföldi megerősítés bizonyult, amelynek keretében *négy zászlóaljharccsoportot* (ZHCS) helyeztek el az északkeleti szárnyországok területén, de létrehoztak egy multinacionális dandárt a román területen is. Az 1000 fős zászlóaljak nem állandó telepítésű erők, hanem rotációs jelenléttel lesznek fenntartva mindaddig, amíg arra szükség lesz. Ez az elhelyezés ugyanis (legalábbis betű szerint) nem sérti az 1997-es NATO–oroszmegállapodást. A döntésnek viszont fontos jelentősége van, hiszen eredetileg a baltiak egy NATO-dandárt, Lengyelország pedig két NATO-dandárt szeretett volna állomásoztatni a saját területén. A varsói megoldásban az Egyesült Államok játszott vezető szerepet, amely nemcsak példát mutatott a feladatvállalásban, de meggyőzte a kanadai, német és francia partnereit is az előretolt elhelyezésről. A koncepció szerint minden NATO-zászlóaljat *egy-egy „keretnemzet” vezet* (ez visszautalás a walesi csúcs „framework” határozatára), amely a harccsoporterő felét adja, míg a másik felét legalább további hat tagország biztosítja. A közleményből tudjuk, hogy Lengyelországban az Egyesült Államok, Észtországban Nagy-Britannia, Litvániában Németország, Lettországon pedig Kanada látja el a keretnemzet funkciót. A NATO-erők állomáshelyeit az érintett országok bevonásával határozták meg, a zászlóaljak 2017 közepéig érték el a teljes harckészültséget. A vezető nemzetek végezték az erők toborzását, a ZHCS „puzzle” kirakását, amelyben a Visegrádi Négyek közös alegységgyakorlattal segítettek.²⁵ A többnemzeti zászlóaljak felkészítését speciális képességfejlesztő és kiképzéstámogató projekt támogatja.²⁶

Hasonló elvek alapján jön létre Romániában egy NATO-dandár, amelynek felállítását a románok kezdeményezték Bulgáriával és Lengyelországgal együtt.²⁷ A „*Fekete-tengeri dandár*” keretnemzeti feladatait a két ország vállalta, a NATO különböző kiképzési-támogatási programokkal²⁸ járul hozzá a fejlesztéshez. Részletek még nem ismertek, de Bukarest megkezdte a diplomáciai tárgyalásokat azon országokkal, amelyek számításba jöhetnek csapatfelajánlás szempontjából (Bulgária már felajánlott egy 400 fős zászlóaljat, Lengyelország, Ukrajna és Kanada is érdeklődik). A dandár felállításáról a NAC 2017-ben döntött, és a teljes készenlélet 2018-ban éri el.

A varsói csúcs azonban nemcsak a szárazföldi erőket fejleszti, hanem a tengeri biztonság (Balti-tenger, Norvég-tenger, Fekete-tenger, Földközi-tenger) javítása és a hibrid fenyegetések miatt *növelni szeretné a haditengerészeti erők kapacitásait* is. Bár a Varsóban kiadott dokumentumok semmilyen részletet nem árulnak el erről az elképzelésről, a szakirodalom alapján elég jól azonosíthatók Brüsszel szándékai.²⁹ A szövetség szakítani akar a szárazföldi szemléletű megközelítéssel, új haditengerészeti stratégiát tervez kidolgozni, kutatásokat támogat *Tengeri Szövetség* címmel.³⁰ A varsói döntés egyelőre azonban csak több hajót szeretne látni a NATO haditengerészeti erőiben (Standing Navy Maritime Groups, SNMGs), amihez jelentősebb nemzeti felajánlásokra lesz szükség. A friss hírek szerint

²⁵ *Magyar század is segít a Baltikumban.*

²⁶ A transzatlanti képességfejlesztési és kiképzési kezdeményezés, a Transatlantic Capability Enhancement and Training Initiative (TACET) a balti térségben létrehozandó NATO-erők felkészülését szolgálja.

²⁷ *Romania to host NATO multinational brigade.*

²⁸ A többnemzeti, összhaderőnemi, kiemelt kiképzési kezdeményezést (Combined Joint Enhanced Training Initiative, CJET) teljes egészében a fekete-tengeri térségben létrejövő NATO-szervezetek felkészítésére szánják, www.balkandefense.com/romania-host-nato-multinational-brigade/ (a letöltés ideje: 2016. 07. 20.)

²⁹ NORDENMAN 2015.

³⁰ A javaslatok szerint egy új tengeri stratégiának az alábbi prioritásokra kellene épülni: 1. A tengeri tudatosság erősítése. 2. Az európai partraszálló erők projekt revitalizálása. 3. Az okos védelem koncepció kiterjesztése a haditengerészetre. 4. A harcoló tengeri képességek erősítése. 5. Tengeri know-how megosztása. 6. Az állandó NATO tengeri erő erőforrás-ellátása. 6. A tengeri műveletekhez szükséges operatív terek (kiber, űr) és kommunikációs rendszerek biztosítása. Lásd: NORDENMAN 2015.

az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Kanada már ajánlott is fel új hajókat a haditengerészeti parancsnokság (MARCOM) alárendeltségébe, illetve a tagországok több hajót ígértek a tengeri gyakorlatokra. A szövetség azonban még nem kész egy nagyobb haditengerészeti vállalásra, a románok által a Fekete-tengerre javasolt NATO-flotta koncepciója sem kapott támogatást, Bulgária ellenezte a javaslatot.

A varsói képességjavító intézkedések tehát a készenléti akcióterv (RAP) megvalósítását és a NATO gyorsreagáló erők továbbfejlesztését szolgálják. Egy ponton a döntések azonban túlmutatnak a walesi csúcson, hiszen a keleti határ közelében tervezett csapatelhelyezések már egy *előretolt védelem koncepcióját* vizionálják. Úgy látszik, hogy a NATO vezetése a VJTF és az NRF keretek közötti „messziről elrettentést” nem tartja elégségesnek. Ezt a következtetést erősítik az amerikai intézkedések is, amelyek 2017. februártól egy páncélgránátos dandár rotációs elhelyezését célozták meg³¹ Kelet-Európában. Ha ehhez hozzászámítjuk, hogy a nemzetek is javítják katonai képességeiket,³² és nemcsak azokban az országokban, amelyek fenyegetve érzik magukat,³³ egyre hangsúlyosabb védelmi és elrettentési jelenlét valósul meg a Balti-tengeri régióban.

³¹ POÓR 2016.

³² A NATO kimutatása szerint 2016-ban már 3%-al emelkedett az európai tagállamok katonai költségvetése. Bár még mindig csak 6 ország költ a GDP 2%-nál többet a védelemre, 16 országban megfigyelhető a katonai kiadások emelkedése, 9 országban költenek a védelmi kiadások 20%-ánál többet új eszközök beszerzésére, haditechnikai kutatásra és fejlesztésre, www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_01/20160129_160128-pr-2016-11-eng.pdf (a letöltés ideje: 2016. 07. 07.)

³³ A csúcs kapcsán jelentette be Angela Merkel német kancellár a védelmi költségvetés emelését 2020-ig, illetve David Cameron brit miniszterelnök a brit nukleáris tengeralattjáró (Trident) flotta modernizálását.

6. Kibervédelem és ellenálló képesség

A hagyományos katonai elrettentés mellett a varsói csúcson kiemelt témakör volt a *kibervédelem* kérdéseinek megtárgyalása, külön NATO-keretben, de együttműködésben az EU-val is. Ha ehhez hozzáteszük, hogy 2016 márciusában az EBESZ is további bizalom- és biztonságerősítő szabályokat hagyott jóvá³⁴ az információs technológia használatával kapcsolatban, akkor jól kirajzolódik a nemzetközi szervezetek koordinált erőfeszítése a kiberfenyegetések ellen. A kiberhadviselés nem kinetikus, rendkívül változékony, nem lehet előre jelezni, ugyanakkor nehezen értelmezhető és megszüntethető jelenség.³⁵ A NATO számítógépes hálózatát 200 millió incidens éri naponta, amiből havonta mintegy 200 komoly behatolási kísérletet jelent.³⁶ A szövetség a walesi csúcson már arról határozott, hogy kiberháború esetén is életbe lehet léptetni az 5. cikkelyt, amivel párhuzamosan elfogadta a továbbfejlesztett kibervédelmi szakpolitikát és akciótervet.

A NATO informatikai rendszereinek védelmére számos szövetségi intézkedés született, de a varsói csúcson újabb teendőkről döntött. Különösen fontos feladatnak tartja a szervezet *a krími és az ukrajnai események kapcsán szerzett tapasztalatok feldolgozását*, a katonai és civil eszközök kombinált lehetőségeinek vizsgálatát, az információk megosztását.³⁷ Brüsszel azt is tervezi, hogy a központban *egy integrált hírszerzési és információ-feldolgozási részleget* hoz létre. A NATO a 28 tagországgal együttműködési megállapodást írt alá, de 2016 februárjában az EU-val is tető alá hozott egy kibervédelmi technikai megállapodást is. *A NAC a kiberteret műveleti térré nyilvánította*, amelynek pozitív hatása lehet a kiberképességek priorizálására a védelmi tervezésben, a kibervédelem megszervezésére a műveletekben és missziókban, valamint a kiképzés és a felkészítés területén. Ez a döntés azonban nem jelenti azt, hogy a kiber szakpolitika védelmi jellege megváltozik,³⁸ annak ellenére, hogy a szakértők hangsúlyozzák ennek az álláspontnak a tarthatatlanságát.

A NATO kibervédelmi kiválósági központ³⁹ véleménye szerint nem elegendő csak a védekezésre összpontosítani, olyan offenzív képességekkel is rendelkezni kell, amelyek lehetővé teszik a fenyegetésekkel arányos válaszadást a kibertérben is. Ehhez *a felfogás megváltoztatására van szükség*, mely szerint egy kibertámadásra kibertámadással kell válaszolni, mint ahogy egy légi támadás is légi ellenkapást involválhat. A csúcson döntött a tagállami kötelezettségvállalásokról, a közös fejlesztésekről, amit a szövetség a 2018-as brüsszeli csúcson fog áttekinteni. A kibervédelmi „ígéret” hét területet ölel fel: 1) a legszélesebb képességfejlesztést; 2) a szükséges erőforrások biztosítását; 3) a nemzetközi együttműködés javítását; 4) a kiberfenyegetésekkel kapcsolatos tudásszint emelését; 5) a „kiberhigiénia” megerősítését; 6) a kiképzés és oktatás fejlesztését, valamint 7) a már vállalt kötelezettségek sürgős teljesítését.⁴⁰ Világos az is, hogy a sikerhez nemzetközi együttműködésre (különösen az EU-val

³⁴ OSCE Expands its List on Confidence Building Measures for Cyber Space: Common Ground on Critical Infrastructure Protection.

³⁵ BERZSENYI 2016.

³⁶ Lásd SHEA 2006.

³⁷ Számos forgatókönyv szerint gyakorolták a NATO és partnerszágok szakemberei (600 fő) a kibervédelmi eljárásokat és az együttműködést a *Cyber Coalition 2015* gyakorlaton (november 16–20.), Tartuban. A szimulációs gyakorlaton első alkalommal vett részt Grúzia, Japán és Jordánia, www.balkandefence.com/natos-largest-annual-cyber-defense-exercise-underway-in-estonia/ (a letöltés ideje: 2016. 07. 28.)

³⁸ www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_07/20160627_1607-factsheet-cyber-defence-eng.pdf (a letöltés ideje: 2016. 07. 10.)

³⁹ VEENENDAAL–KASKA–BRAYETTO 2016.

⁴⁰ *Cyber Defence Pledge*.

és a Five Eyes országokkal),⁴¹ a kormányzati, ipari és a tudományos szféra közötti kooperációra van szükség, amelyet a NATO az ipari partnerségi (NATO Industry Cyber Partnership) program segítségével akar elérni.

A reziliencia követelményei

- A kormányzati és a kritikus infrastruktúra szolgáltatások garantált működése.
- Az energiaellátás biztonsága.
- Ellenőrizetlen tömegmozgások kezelésének képessége.
- Az élelmezési és vízellátás biztonsága.
- A tömeges sérülések kezelésének képessége.
- A hírközlési rendszerek ellenálló képessége.
- A közlekedési rendszer ellenálló képessége.

Forrás: Jamie Shea: i. m.

A kiberbiztonsággal összefüggésben tárgyalta a csúcs a *reziliencia* kérdéskörét, bár tudjuk, hogy az ellenálló képesség nemcsak a kibertérben fontos. Az állam- és kormányfők kötelezettségvállalása⁴² ugyan hangsúlyozza, hogy „a reziliencia a hiteles elrettentés és védelem, valamint a szövetségi feladatok hatékony végrehajtásának meghatározó alapja”, de egyúttal azt is kijelenti, hogy a NATO tovább folytatja az ellenállóképesség javítását a fenyegetések teljes spektrumában. Ennek fényében fogadta el a csúcs a civilek védelmével kapcsolatos szakpolitikát,⁴³ amely a polgári személyek fokozott védelmét célozza a NATO-műveletekben, -missziókban és -tevékenységekben. A dokumentum aláhúzza, hogy a feladatokat – mint a reziliencia esetében is – csak nemzetközi együttműködésben és az átfogó megközelítés elvének alkalmazásával lehet megoldani. Az ellenállóképesség fejlesztése a NATO hosszú távú adaptációjának fontos része, amit a szövetség elsősorban az EU-val kíván megvalósítani. A rezilienciának fontos részét képezi a kibervédelem, de ki kell terjednie a tömegpusztító fegyverek elleni védelemre és a kelet-európai NATO-tagok orosz technikai függőségének csökkentésére is. Az ellenállóképesség fejlesztése elsősorban nemzeti feladat, különösen a civil felkészültségben.

⁴¹ Az Egyesült Államok, az Egyesült Királyság, Ausztrália, Kanada és Új-Zéland 70 évvel ezelőtt állapodott meg abban, hogy közös titkos technikai hírszerzést végeznek, az adatokat pedig megosztják egymás között. A szövetség 1999-ig teljesen titokban működött, de globális jellege csak a 2013-as Snowden-botrány kapcsán lett közismert. Napjainkban a közös tevékenység (amelyet elsősorban a technikai hírszerző szolgálatok végeznek) a globális technikai felderítésen kívül kiterjed a kibertér ellenőrzésére és szabályozására is. Az öt ország együttműködése folyamatosan bővült, ma már beszélünk „9 Eyes” (+ Dánia, Franciaország, Hollandia, Norvégia) és „14 Eyes” (+ Németország, Belgium, Olaszország, Spanyolország, Svédország) közötti kooperációról is. Az ún. fókuszált együttműködés keretében további 20 NATO-tagállam és -partnerország is részt vesz a kollaborációban. Az ISAF-művelet során Afganisztánban a „41 Eyes” együttműködés igen sikeresnek bizonyult, amit most a szövetség pilot programnak tekint. A titkos hírszerzési szövetség további megerősítését az orosz hibrid háború, illetve a nemzetközi terrorizmus (ISIS) elleni harc is megköveteli. www.privacyinternational.org/node/51 (a letöltés ideje: 2016. 07. 17.)

⁴² *Commitment to enhance resilience.*

⁴³ *NATO Policy for the Protection of Civilians.*

7. A NATO és Ukrajna

A NATO–ukrán kapcsolatok ugyanolyan *hullámvölgyeken* mentek keresztül, mint általában Ukrajna euro-atlanti orientációja.⁴⁴ A közel negyedszázados NATO–ukrán kapcsolatok jól indultak, a PfP-tagságot gyorsan követte Ukrajna felvétele, kartális együttműködése,⁴⁵ a NATO–Ukrajna Bizottság (NATO–Ukraine Commission) megalakítása 1997-ben, majd a befogadó nemzeti támogatás (BNT, Host Nation Support) aláírása 2002-ben (4. táblázat). Ukrajna az ezredforduló után jutott arra a felismerésre (különösen a „narancsos forradalom” után), hogy csatlakozni szeretne a NATO-hoz. 2008-ban benyújtotta a kérelmét a tagsági akcióprogramban (a NATO-tagság előszobájának nevezik ezt a partnerségi formát) való részvételre, amit azonban a NATO bukaresti csúcstalálkozója nem támogatott. Az erős orosz ellenállás miatt a tagországok eltérően gondolkodtak egy esetleges ukrán tagság hasznáról, még ha Kijev egyre erőteljesebben vett is részt a NATO partnerségi programjaiban és műveleteiben. Az elutasítás visszavetette Ukrajna transzatlanti integrációját, ami 2010-ben megváltoztatta Kijev euro-atlanti orientációját. Bár a 2010-es biztonságpolitikai fordulat (semlegesség, tömbön kívüliség) megváltoztatta az ukrán kül- és biztonságpolitikát, Kijev 2011-ben lemondott NATO-integrációs céljairól. Egy újabb év múlva azonban újra az euro-atlanti csatlakozás lett a cél, és úgy tűnt, hogy az ország ismét visszatér a nyugati szövetségi politikához.

A NATO- ukrán kapcsolatok fejlődése

- 1992: NACC
- 1994: PfP
- 1997: Partnerségi Charta, NUC
- 2002: BNT-szerződés
- 2006: intenzív párbeszéd
- 2008: MAP-tagság kérése
- 2008: Bukaresti NATO-csúcs (elutasítás)
- 2010: semlegesség (tömbön kívüliség)
- 2011: a NATO-integráció visszavonása
- 2014: cél újra a NATO tagság

A bizonytalan ukrán kül- és biztonságpolitika ellenére a NATO és Ukrajna közötti együttműködés széles területeket fedett le, a munka a NATO–Ukrajna Bizottságban (NUC) folyik. Az NUC a legmagasabb szintű döntéshozó és konzultációs szervezet, amely *elnöki, kül- és védelmi miniszteri, valamint nagykövetségi szinten ülésezik*. Az NUC 2008 végén döntött arról, hogy 2009-től – a PfP-terven felül – tervekbe foglalja a szövetség és Ukrajna közötti kapcsolatokat: minden évben elkészül az éves nemzeti program és munkaterv. A kooperáció első csoportjába a politikai természetű témák tartoznak,

⁴⁴ GELSEI 2014.

⁴⁵ 1997. május 29-én a portugáliai Sintrában Solana NATO-főtitkár és Udovenko ukrán külügyminiszter parafálta a *Charta az Észak-atlanti Szerződés Szervezete és Ukrajna közötti megkülönböztetett partnerségről* elnevezésű dokumentumot.

mint például a stratégiaalkotás és a nemzetbiztonsági koncepciók, a fegyveres erők demokratikus kontrollja, a védelmi reform tervezése és menedzselése, a költségvetés és a védelmi konverzió, a civil–katonai kapcsolatok, a tudományos és technológiai kérdések, a környezetbiztonsági problémák, beleértve a nukleáris biztonságot. A katonai együttműködési „kosár” témaköreit a NATO–ukrán katonai együttműködés, az interoperabilitás, a légtérirányítás és -ellenőrzés civil–katonai koordinációja, valamint a polgári védelmi együttműködés és katasztrófavédelem kérdésköre alkotja.

Az ukrán válság kitörése óta a NATO–ukrán kapcsolatok megerősödtek szövetségi és kétoldalú alapon is. A krími események hatására a NUC külügyminiszteri szinten már 2014. március 2-án tanácskozott, és Ukrajna sokoldalú támogatásáról határozott. A NATO elítéli Oroszország agresszív magatartását, nem ismeri el a Krím félsziget törvénytelen elcsatolását, támogatja Ukrajna szuverenitásának, területi integritásának és biztonságának megőrzését. A NATO walesi csúcsa 2014 szeptemberében csúcsszintű NUC-ülést tartott, ahol arról döntöttek, hogy Kijevet sokoldalúan segítik, de fegyvereket nem szállítanak az ukrán félnek. Azóta a NATO–ukrán kapcsolatokat az ukrán válság határozza meg, a létrehozott támogatási alapok („Trust Fund”) egyrészt az ukrán fegyveres erők közép- és hosszú távú átalakítását, illetve a mindennapos igények kiszolgálását jelentik. Az NUC-ülések rendszeresek nagyköveti, miniszteri szinten, az erőfeszítések Kijev NATO-tagságra való felkészülését szolgálják.

8. Átfogó segélycsomag Ukrajnának

A varsói NATO-csúcson a szövetség vezetői Porosenko ukrán elnök részvételével tekintették át az ukrán helyzetet.⁴⁶A legfőbb vezetők egy átfogó segélycsomagról (Comprehensive Assistance Package, CAP) döntöttek, amely 40 területen ad támogatást a háborúban álló országnak (5. táblázat).⁴⁷ A CAP két részből áll, az ún. bizalmi alapokból és a közvetlen szövetségi támogatásból. A Trust Fund-rendszert már a walesi csúcslétrehozta, de ezeket most kibővítették és tovább működtetik. Minden alap élén egy-két ország áll vezető nemzetként, a többi ország pedig szabadon dönthet az egyes alapokhoz való csatlakozásról. A híradó-informatikai és vezetési alapot Kanada, Németország és az Egyesült Királyság irányítja. A kibervédelem területén Románia, a humánpolitikai fejlesztésnél Norvégia, az egészségügyi rehabilitációnál pedig Bulgária a vezető nemzet.

A varsói átfogó támogatási csomag

1. Alapok
 - híradó-informatikai
 - logisztika és szabványosítás
 - kibervédelem
 - katonai humán menedzsment
 - egészségügyi rehabilitáció
2. Szövetségi programok
 - védelmi tervezés
 - tudományos együttműködés
 - katonai felsőoktatás
 - társadalmi kapcsolatok és stratégiai kommunikáció
 - civil képzési program
 - katasztrófavédelem

Forrás: NATO Factsheet, 2016

A logisztikai és szabványosítás területét a csehek, hollandok és lengyelek vezetik. *Magyarország nem vállalt vezető szerepet, de részt veszünk több programban is (kiber, egészségügy, katonai oktatás).* Bár az elmúlt időszakban – a magyar kisebbség magyarnyelv-használatát csökkentő oktatási törvény miatt – megváltozott Magyarország Ukrajna-politikája, ez nem érinti az alapokban és projekteken vállalt kötelezettségeinket.

Az átfogó támogatás második része *közvetlen NATO-szervezésben* zajlik: a szövetség mobilizált minden létező programot és forrást Ukrajna segítésére. Ukrajna 2015-ben újra tagja lett a NATO védelmi tervezési rendszerének (Planning and Review Process, PARP), melynek eredményeképpen új partnerségi fejlesztési célokat tűztek ki. A tudományos munkát a béke és biztonság javítására össz-

⁴⁶ Joint Statement of the NATO–Ukraine Commission at the level of Heads of States and Government.

⁴⁷ Fact Sheet: NATO's Support to Ukraine.

pontosítják, amihez a NATO 2015-ben 3,4 millió eurót adott, 2019-ig pedig további 15 millió eurót fog biztosítani. A NATO a katonai felsőoktatás átalakításába 60 tagországi szakértőt vont be (nemrégiben a Honvédelmi Minisztérium is csatlakozott a programba), akik nemcsak a képzési tematikát segítik át, hanem az intézményeket megreformálni, de már 300 katonai oktató átképzését hajtották végre. Hasonló céllal civilek biztonság- és védelempolitikai felkészítését is végzik, amely nélkül nem lehet az országban jó civil kontrollt kiépíteni. A segítségnyújtás egy másik iránya a katonai, rendvédelmi és nemzetbiztonsági szervezetek jobb együttműködését, integrációjának elősegítését szolgálja. Tekintettel arra, hogy Ukrajna lakosságának többsége már támogatja az ország NATO tagságát, a szövetség az ukrán szervek munkáját orosz nyelvű anyagokkal segíti. Végül a szövetség támogatja Ukrajna katasztrófavédelmi rendszerének átalakítását, különös tekintettel a keleti területekre. Ukrajna támogatásának harmadik szintje kétoldalúan zajlik, a tagországok különféle segítségeket ajánlanak fel. Ebben a legaktívabb az Egyesült Államok, de kinetikus fegyvereket az amerikaiak sem szállítanak az ukránoknak. A 2018. évi brüsszeli csúcson a NAC újratárgyalja Ukrajna partnerségi helyzetét, és megkezdődik az ország NATO-tagsági felkészítésének közvetlen szakasza.

9. Következtetések

A NATO és Ukrajna kapcsolatai ellentmondásosan fejlődtek az elmúlt negyedszázadban. A MAP-tagság 2008-as elutasítása és a Moszkva-barát kormány hatalomra kerülése után *Kijev euro-atlanti integrációs törekvése megváltozott*, bár a gyakorlati együttműködés nem szűnt meg. 2012 után a NATO-tagság ismét cél lett, bár az ország vezetése még mindig nem határozott meg céldátumot.⁴⁸ A NATO jelenleg „megkülönböztetett” partnerségi kapcsolatban van Ukrajnával, de a cél az, hogy a már megadott partnerségi interoperabilitási kezdeményezésen belül fejlett együttműködési partnerséget (Enhanced Opportunities Program, EOP)⁴⁹ ajánlhasson a válság sújtotta országnak. Az átfogó segélycsomag része a NATO „varsói tervének”, amikor a hozott döntésekkel megerősíti a keleti tagországok védelmét, növeli az Oroszország elleni elrettentést. Amennyiben ez a terv beválik, az jó hatással lesz Ukrajna biztonságára is.

Felhasznált források

- BERZSENYI Dániel (2016): *CyCON 2016 – NATO kibervédelem Varsó előtt*. Forrás: Biztonságpolitika. Elérhető: <http://biztonsagpolitika.hu/cikkek/cycon-2016-nato-kibervedelem-varso-elott> (a letöltés ideje: 2016. 06. 15.).
- Commitment to enhance resilience*, 08 July, 2016. Elérhető: www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133180.htm?selectedLocale=en (a letöltés ideje: 2016. 07. 10.).
- Commitment to enhance resilience*, 8 July, 2016. Elérhető: www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133180 (a letöltés ideje: 2016. 07. 11.).
- Cyber Defence Pledge*, 08. July 2016. Elérhető: www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133177.htm?selectedLocale=en (a letöltés ideje: 2016. 07. 10.).
- Cyber Defence Pledge*, 8 July, 2016. Elérhető: www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133177.htm?selectedLocale=en (a letöltés ideje: 2016. 07. 11.).
- Declaration on a Transformed North Atlantic Alliance*. 06 July, 1990. Elérhető: www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_23693.htm (a letöltés ideje: 2016. 07. 10.).
- Defence Expenditures of NATO Countries (2008–2015). *NATO Press Release*, 28. January 2016. Elérhető: www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_01/20160129_160128-pr-2016-11-eng.pdf (a letöltés ideje: 2016. 07. 07.).
- Fact Sheet: US Contributions to enhancing Allied Resilience*. Forrás: The White House, July 09, 2016. Elérhető: www.whitehouse.gov/the-press-office/2016/07/09/fact-sheet-us-contributions-enhancing-allied-resilience (a letöltés ideje: 2016. 07. 17.).
- GELSEI András (2014): Ukrajna esete a NATO-val. In: KISS Petra – SZENES Zoltán – ZSOLT Melinda (szerk.): *A szövetségi partnerségi programok múltja, jelene és jövője*. NKE Tanulmányok, Budapest, 2014. 78–97.
- Joint declaration by the President of the European Council, the President of the European Commission, and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization*, 8 July, 2016. Elérhető: www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133163.htm (a letöltés ideje: 2016. 07. 10.).
- Joint Statement of the NATO–Georgia Commission at the level of Foreign Ministers*, 8 July, 2016. Elérhető: www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133175.htm?selectedLocale=en (a letöltés ideje: 2016. 07. 10.).
- Joint Statement of the NATO–Ukraine Commission at the level of Heads of State and Government*, 9 July, 2016. Elérhető: www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133173.htm?selectedLocale=en (a letöltés ideje: 2016. 07. 10.).

⁴⁸ SAVOCHENKO 2016.

⁴⁹ EOP-partnerséget élvez például Svédország és Finnország.

- Magyar század is segít a Baltikumban.* Forrás: Origo. Elérhető: www.origo.hu/nagyvilag/20160614-nato-v4-baltikum-magyar-szazad.html (a letöltés ideje: 2016. 07. 15.).
- MOLNÁR Anna (2016): Az EU globális kül- és biztonságpolitikai stratégiája. *SVKK Elemzések*, 2016/9. Elérhető: http://netk.uni-nke.hu/uploads/media_items/svkk-elemzesek-2016-9-az-eu-globalis-strategiaja-molnar-a.original.pdf (a letöltés ideje: 2016. 07. 15.).
- NATO Cyber Defence. NATO Fact Sheet, July 2016. Elérhető: www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_07/20160627_1607-factsheet-cyber-defence-eng.pdf (a letöltés ideje: 2016. 07. 10.).
- NATO Military Working Group, Strategic Planning and Concepts 2011.* Elérhető: www.natolibguides.info/hybridwarfare (a letöltés ideje: 2016. 07. 12.).
- NATO policy for the Protection of Civilians*, 9 July, 2016. Elérhető: www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133945.htm?selectedLocale=en (a letöltés ideje: 2016. 07. 11.).
- NATO Summit Warsaw 2016 logo unveiled.* Elérhető: www.mfa.gov.pl/en/foreign_policy/nato_2016/nato_summit_warsaw_2016_logo_unveiled (a letöltés ideje: 2016. 07. 04.).
- NATO's largest annual cyber defense exercise underway in Estonia.* Forrás: Balkan Defense. Elérhető: www.balkandefense.com/natos-largest-annual-cyber-defense-exercise-underway-in-estonia/ (a letöltés ideje: 2016. 07. 28.).
- NATO's Support to Ukraine. *NATO Fact Sheet*, July 2016. Elérhető: www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2016_07/20160627_1607-factsheet-nato-ukraine-support-eng.pdf (a letöltés ideje: 2016. 09. 24.).
- NORDENMAN, Magnus (2015): *The Naval Alliance: Preparing NATO for a Maritime Century.* Forrás: Atlantic Council of the United States, July 24, 2015. Elérhető: www.atlanticcouncil.org/blogs/natosource/the-naval-alliance-preparing-nato-for-a-maritime-century (a letöltés ideje: 2016. 07. 19.)
- OSCE Expands its List on Confidence Building Measures for Cyber Space: Common Ground on Critical Infrastructure Protection*, 04 April 2016. Elérhető: <https://ccdcoe.org/osce-expands-its-list-confidence-building-measures-cyberspace-common-ground-critical-infrastructure.html> (a letöltés ideje: 2016. 07. 30.).
- Páros lábbal szállt a NATO-ba a német külügyminiszter.* Forrás: Origo, 2016. 07. 19. Elérhető: www.origo.hu/nagyvilag/20160618-kemenyen-kritizalta-a-nato-t-steinmeier-nemet-kulugyminiszter.html.
- POÓR Csaba (2016): *Az elrettentést szolgálják a Kelet-Európába szánt amerikai páncélosok.* Forrás: Népszabadság Online. Elérhető: <http://nol.hu/kulfold/az-elrettentest-szolgajlak-kelet-europaba-szant-amerikai-pancelosok-1608909> (a letöltés ideje: 2016. 04. 03.).
- President Andrzej Duda discusses NATO summit with Secretary General Stoltenberg.* Elérhető: www.ms.gov.pl/en/foreign_policy/nato_2016/president_andrzej_duda_discusses_nato_summit_with_secretary_general_stoltenberg__jsessionid=59771F5BD2C-6E24488D224E626E3ECE5.cmsap1p (a letöltés ideje: 2016. 07. 04.).
- Press Conference by NATO Secretary General Jens Stoltenberg following the meeting of the North Atlantic Council at the level of Defence Ministers.* 10 February, 2016. Elérhető: www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_127824.htm?selectedLocale=en (a letöltés ideje: 2016. 07. 08.).
- Remarks by President Donald Tusk after the signature of the EU-NATO declaration.* Elérhető: www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/07/08-tusk-remarks-eu-nato-joint-declaration/ (a letöltés ideje: 2016. 07. 10.).
- Romania to host NATO multinational brigade.* Forrás: Balkan Defense. Elérhető: www.balkandefense.com/romania-host-nato-multinational-brigade/ (a letöltés ideje: 2016. 07. 20.)
- Russia Threat Takes Center Stage at NATO's Warsaw Summit.* Forrás: The Daily Signal, July 10, 2016. Elérhető: <http://dailysignal.com/2016/07/10/russian-threat-takes-center-stage-at-natos-warsaw-summit/> (a letöltés ideje: 2016. 07. 10.).
- SAVOCHENKO, Oleksandr: *Ukraine Leader Calls Joining NATO „Strategic Goal”.* Elérhető: www.military.com/daily-news/2016/09/06/ukraine-leader-calls-joining-nato-trategic-goal.html (a letöltés ideje: 2016. 09. 18.).
- Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe: A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy*, June 2016. Elérhető: https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_review_web.pdf (a letöltés ideje: 2016. 07. 16.).
- SHEA, Jamie (2006): Resilience: a core element of collective defence. *NATO Review*, 30/03/2006. Elérhető: www.nato.int/docu/Review/2016/Also-in-2016/nato-defence-cyber-resilience/EN/index.htm (a letöltés ideje: 2016. 07. 16.).
- TÁLAS Péter (2016): A varsói csúc legfontosabb döntéseiről. *SVKK Elemzések*, 2016/10. Elérhető: http://netk.uni-nke.hu/uploads/media_items/svkk-elemzesek-2016-10-a-nato-varsoi-csucstalalkozojanak-don.original.pdf (a letöltés ideje: 2016. 07. 12.).
- The Five Eyes.* Forrás: Privacy International. Elérhető: www.privacyinternational.org/node/51 (a letöltés ideje: 2016. 07. 17.).
- The Warsaw Declaration on Transatlantic Security*, 9 July, 2016. Elérhető: www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133168.htm?selectedLocale=en (a letöltés ideje: 2016. 07. 10.).

VEENENDAAL, Matthijs – KASKA, Kadri – BRAYETTO, Pascal (2016): *Is NATO Ready to Cross the Rubicon on Cyber Defence?* NATO Cooperative Cyber Defence Center of Excellence, Cyber Policy Brief, Tallin, June 2016. Elérhető: <https://cedcoe.org/multimedia/nato-ready-cross-rubicon-cyber-defence.html> (a letöltés ideje: 2016. 07. 29.).

Warsaw Summit Communiqué Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Warsaw, 8–9 July, 2016. Elérhető: www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm (a letöltés ideje: 2016. 07. 10.).

Warsaw Summit Declaration on Afghanistan, 09 July 2016. Elérhető: http://nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133171.htm?selectedLocale=en (a letöltés ideje: 2016. 07. 10.).

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem kiadványa.

Nordex Nonprofit Kft. – Dialóg Campus Kiadó • www.dialogcampus.hu • www.uni-nke.hu •
1083 Budapest, Ludovika tér 2. • Telefon: 06 (30) 426 61 16 • E-mail: kiado@uni-nke.hu • A kiadásért
felel: Petró Ildikó ügyvezető • Kiadói szerkesztő: Jordán Gergely • Felelős szerkesztő: Karácsony Fanni •
Tördelőszerkesztő: Stubnya Tibor

ISBN 978-615-5877-51-3 (PDF)

ISBN 978-615-5877-52-0 (EPUB)

A kiadvány a KÖFOP-2.1.1-VEKOP-15-2016-00001 „A közszolgáltatás komplex kompetencia, életpálya-program és oktatás technológiai fejlesztése” című projekt keretében jelent meg.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE